

До като, въ своитѣ висши и духовни области, любовниятъ инстинктъ понякога се преобразява въ платонично и мистично съзерцание, което само въ себе изчерпва и постига своята цѣль, въ примитивнитѣ си форми той, викъ на плътта, често се явява въ социалния животъ като създавателна или разрушителна сила. Подъ влиянието на екопомическитѣ условия, той е създавалъ всичкитѣ овѣзи генетически форми и институции, съставляващи или съпътстващи брака и които даватъ своето отражение и отпечатъкъ въ всичкитѣ други социални надстройки: естетическа, религиозна, морална, правова, политическа.

3. *Самосъхранителенъ инстинктъ*, който също така е дълбоко вкорененъ въ човѣшката природа. Отмъщението е старо, колкото самото човѣшко съществуване. Себелюбието, така често грубо и неправилно сложено въ душата, е необходимо и неотклонимо до животъ, като дишането. Всѣки се счита за неприкосновенъ. И колкото е по-низка културата, толкова по-безогледно, жестоко отмъщава човѣкъ за нарушението на своята „неприкосновеностъ“. „Глава за око“ и „ръка за прѣстъ“ — такъвъ е духа на най-стариннитѣ кодекси. До формулитѣ „око за око“ и „зъбъ за зъбъ“ имаме измината вече значителна еволюция, издигане до нѣкакви, макаръ смѣтни и неопредѣлени понятия за справедливостъ, разумна отплата.

При напредналитѣ морални схващания се появили голѣми морални системи, които се обезсмъртиха, защото повелиха въздържание, мълчаливо повасяне на щети и оскърбления. А Христосъ каза: „Като те ударятъ отъ едната страна, дай и другата“ — божествени думи,